

BEWAAR HET PAND

Uitgave tot bevordering van de handhaving der oude Gereformeerde beginselen

verschijnt eens in de veertien dagen

KOMMISSIE VAN REDACTIE

Ds. G. Blom, Meerkkerk; Ds. H.C. van der Ent, Elburg; Ds. A. van Heteren, Werkendam; Ds. L.W. van der Meij, Alphen a/d Rijn; Ds. D. Slagboom, Katwijk aan Zee; Ds. M.C. Tanis, Sliedrecht-Centrum; Ds. M. Vlietstra, Zeist; Ds. P. van Zonneveld, 's-Gravenhage-Scheveningen; A. Beukers, Alphen a/d Rijn en Joh. van der Lee, Alphen a/d Rijn.

REDAKTIE:

Ds. G. Blom, Prinses Marijkeweg 13, 4231 BP Meerkkerk. Telef. 01837 - 1357

ADMINISTRATIE:

A. Beukers, Toussaintplein 20, 2406 XL Alphen a/d Rijn, tel. 01720 - 74202, postrek. 70.43.50, t.n.v. de administrateur van „Bewaar het Pand” te Alphen a/d Rijn.
Abonnementsprijs f 10,- per jaar. Abonnementsprijs voor de Verenigde Staten en Canada 5 dollar per jaar. Advertenties f 0,25 per mm. Bij kontrakt korting.

MEDITATIE

Is uw paspoort in orde?

”en in de poorten twaalf engelen....”

Openbaring 21 : 12m.

Johannes, de apostel en de balling op Patmos, werd in de geest op een grote en hoge berg gevoerd, en daar gekomen ziet hij de heilige stad, Jeruzalem, nederdalende uit de hemel van God. De kerk, de Bruid van de Heere Jezus, de Vrouw des Lams, wordt voorgesteld als een stad. Een stad die heilig is. Dat kan van geen aardse stad gezegd worden. Onze steden zijn vaak een poel van ongerechtigheid. Deze stad is heilig, en dat alleen vanwege het bloed van het Lam. Ze daalt uit de hemel, van God. De kerk heeft haar origine in de hemel, en wordt gebracht door God naar de aarde. De aarde zal Gods woonplaats worden.

De stad heeft een grote muur. De grote muur wijst op de uitgebreidheid van de stad. Ze is niet klein, maar groot, zeer groot. De stad wordt gemeten. De engel, die met Johannes spreekt, heeft een gouden meetstok om de stad te meten. Door dit meten komt des te sterker uit hoe groot de stad is. Met maten wordt bovendien de uitgebreidheid ervan aangegeven. De muur om de stad heen is ook hoog. Dat betekent: daarachter is het volkomen veilig. Geen vijand, geen zonde kan daarin doordringen. Er is geen mogelijkheid van val meer. Wat in het paradijs geschiedde, is hier uitgesloten.

Het meest belangrijke wordt vervolgens aan Johannes getoond. Er zijn poorten in de muur. Er is dus toegang tot de stad. Hier is Evangelieprediking. 't Zou recht geweest zijn, volkomen recht als er slechts sprake zou zijn geweest van een stad en van een muur zonder poort, zonder ingang. U en ik, we zouden God niet van onrecht kunnen beschuldigen. Immers wij hebben voor de dood gekozen, moedwillig en vrijwillig. Ziet u die poorten in de Godsstad? Die zeggen u er is ingang, u kunt volkomen zalig worden. De mogelijkheid zien dat we geheel en al kunnen zalig worden, dat is al zo rijk.

Als satan u de mogelijkheid van ingang wil betwisten dan moet u er toch wel goed op letten dat er niet één poort is, maar dat er zelfs twaalf zijn. Ja - in de muur om de stad heen zijn twaalf poorten, aan elke zijde drie. Van alle kanten kan men dus de stad binnengaan. De burgers komen uit het Oosten, het Noorden, het Zuiden en het Westen. De kerk wordt dus vergaderd uit heel de wereld.

Op de poorten zijn geschreven de namen van de twaalf geslachten van de kinderen Israëls. Die namen worden hier niet vermeld. Het gaat er maar om, dat heel de kerk, vergaderd uit de vier hoeken der aarde, de stad binnengaat.

De muur van de stad heeft twaalf fundamente, en daarop zijn geschreven de twaalf namen de twaalf apostelen des Lams. De twaalf apostelen vormen de grondslag van de kerk. Ze heten de apostelen des Lams, omdat ze door het Lam, Jezus Christus, zijn aangesteld en onafscheidelijk met Hem zijn verbonden. Slechts wat op deze grondslag is gebouwd, behoort tot de stad.

In de twaalf poorten in de muur van de stad ziet Johannes nu twaalf engelen. Dus in elke

poort staat een engel, een dienstknecht van God en van het Lam. Ze zijn daar geplaatst door God de Vader en door God de Zoon. Ze zijn in die poorten hemelwachters, die waken over de toegang. Ze waken er voor, dat slechts zij, die behoren tot het ware Israël, dat is tot het volk van God, naar binnengaan. Duidelijk wordt gezegd: in haar zal niet inkomen iets dat ontreinigt, en gruwelijkheid doet, en leugen spreekt, maar die geschreven zijn in het boek des levens des Lams.

De grenzen van ons land zijn open geworden. Er is nog wel douane, maar veelal kunt u zo Duitsland of België binnenrijden. Op Schiphol is dat anders. Komt u op Schiphol aan dan moet u door de paspoortcontrole. Op geen andere wijze komt u van Schiphol af en Nederland binnen. Wie een goed, een geldig paspoort heeft, hoeft zich geen zorgen te maken. Wel geeft men acht op de lange rijen die voor de controle staan. 't Is niet altijd zo dat men zich terstond voegt achter de kortste rij. Men let op de huidskleur van mensen in de rij. Mensen met een andere huidskleur kunnen groot oponthoud geven omdat hun paspoort niet in orde is.

Nu in de poorten van de blinkende Godsstad, van dat volzalige oord, van die stad met de gouden straten en de paarlen poorten, staan engelen, hemelse wachters, ze vragen u om het paspoort, een paspoort dat geldig is, dat in orde bevonden wordt. Alleen zo hebt u recht op toegang.

Het paspoort van het Koninkrijk der Nederlanden is afgegeven door de commissaris van de koningin. Zijn handtekening staat erin. Het paspoort dat toegang geeft tot de Godsstad wordt afgegeven door de Koning der koningen, Jezus Christus, en is getekend met Zijn Naam en geschreven met Zijn bloed.

't Zal toch verschrikkelijk zijn als u staande in de poort, op dat beslissende moment, de toegang wordt versperd en de ingang wordt geweigerd omdat uw paspoort niet in orde wordt bevonden. Al uw smeken om toch toegelaten te worden, zal niet baten. We blijven buiten, en dat betekent: voor eeuwig rampzalig.

Krijgt u nu dat bloed van het Lam nodig? Kunt u zelf Gode niet meer betalen de prijs van de ziel? Kunt u uzelf niet meer schoonmaken van al uw zonden?

Och wat we u bidden: ga toch naar dat hemels loket waar paspoorten worden afgegeven, geldige paspoorten. Rust toch niet eer u uit de genadige hand van het Lam Gods het papier ontvangt dat u ingang geeft in de Godsstad.

Weet u wat zo rijk is? U hoeft er niets voor te betalen. U kunt er ook niets voor betalen. Zalig om dat te leren. Het wordt gegeven om niet. Zo maar.

O denk niet dat een geldig paspoort goedkoop is. Dat heeft God Zijn Zoon gekost en dat heeft Christus Zijn leven, Zijn bloed gekost. Het wordt wel zo maar gegeven..... aan smekelingen. Aan mensen die het verdiend hebben eeuwig buiten te blijven.

Met dat paspoort: de engelen in de poorten zullen opzij gaan.

Er zal ingang zijn.

Toegang tot de plaats waar God is alles en in allen.

Hun blijdschap zal dan, onbepaald,

Door 't licht, dat van Zijn aanschijn straalt, Ten hoogste toppunt stijgen.

Ds. v.Z.

Van de administratie

Hartelijk dank voor de ontvangen giften tot een bedrag van f 32,- en voor de opgave van 11 nieuwe abonnees, waarvan verschillende het blad ontvangen als geschenkabonnementen van kerkeraden.

Adm. Bewaar het Pand: A. Beukers, Toussaintplein 20, 2406 XL Alphen a.d. Rijn, tel. 01720-74202, giro 704350.

Van de Redactie

Een van de lezers van ons blad heeft belangstelling voor een boekje dat de levensgeschiedenis bevat van Mangeltje van Berg-eyk. Ze moet geleefd hebben in de tijd van de afscheiding. Is er iemand van onze lezers die inlichtingen kan geven? Men gelieve mij dan in te lichten, schriftelijk of telefonisch. Bij voorbaat dank.

B.

Ds. L.W. van der Meij

Het doet ons goed te kunnen melden dat er verbetering komt in de gezondheidstoestand van onze mederedacteur. Hij hoopt D.V. met ingang van de maand december a.s. weer eenmaal per zondag voor te gaan in de bediening van Gods Woord. We hopen van harte dat hij spoedig weer in staat zal zijn om al zijn ambtelijke arbeid te hervatten. En natuurlijk ook dat hij na verloop van tijd ook weer artikelen voor ons blad kan schrijven. Maar we hebben er ten volle begrip voor en onze lezers zullen dat ook hebben, dat het allereerst gaat om de ambtelijke arbeid. We houden er ons van overtuigd dat het ook zijn hartelijke begeerte is om zijn artikelenreeks *Laus Deo* te vervolgen. We willen hem namens ons allen van harte Gods zegen toewensen.

B.

Sprekende plaatsen

3.

Op de eeuwen oude begraafplaats te Stirling in Schotland staan verschillende standbeelden. Beelden van personen, die nog spreken nadat zij gestorven zijn. Bij één van hen hebben we reeds stil gestaan. Nu willen we denken aan Ebenezer Erskine. Vlak naast zijn graf staat een standbeeld van hem. Even doet het vreemd aan, een standbeeld voor een predikant. Wij kennen dat niet. Maar we zouden kunnen denken aan het spreekwoord: 's lands wijs 's lands eer'. Evenals in Duitsland ziet men ook in Schotland levensgrote uitbeeldingen van personen, die van betekenis zijn geweest voor het volksleven. In de beelden voor dienaren des Woords wilde men niet komen tot mensenverering, maar uitdrukking geven aan het Schriftwoord: "Gedenkt uw voorgangers, die u het Woord Gods gesproken hebben".

Staande bij graf en beeld van Erskine vermenigvuldigen zich de gedachten. Welk een prediker mocht Ebenezer Erskine zijn. Uit zijn geschriften kennen we hem. Evenals zijn broer Ralph. Ebenezer was 23 jaar, toen hij predikant werd. 22 september 1703 werd

hij bevestigd te Portmoak. In 1704 trouwde hij met Alison Turpie. Uit dit huwelijk werden tien kinderen geboren. Van deze kinderen stierven er vier, voordat Erkinen vrouw in de Heere ontsliep op negenendertigjarige leeftijd. Ebenezer was van jongsaf opgevoed in de rechtzinnige leer. Toch kreeg hij, naar zijn eigen zeggen, pas drie jaren nadat hij predikant was geworden, zaligmakende kennis van de waarheid, zoals die in Christus Jezus de Heere is. Het licht van Gods genade ging bij hem op, toen hij een gesprek aanhoorde. Een gesprek tussen zijn vrouw en zijn broer Ralph. Die twee verstonden elkaar geestelijk zeer goed. Op een zomerse zondagmiddag, zo schrijft hij zelf, zaten beide in een prieel met elkaar te spreken over de verborgen omgang met de Heere. Ebenezer, zittend in zijn studeerkamer, hoorde dat gesprek aan en kwam er zeer van onder de indruk. Wat zij beiden kenden, dat miste hij. Diep jaloers geworden op het geheim van dit leven in Gods gemeenschap, vroeg hij er de Heere om, en het werd ook zijn deel. Zo werd onbewust waar wat geschreven staat van Andreas ten aanzien van Petrus: "En hij leidde hem tot Jezus!"

Achtentwintig jaar heeft Ebenezer in Portmoak gewerkt. In 1731 nam hij het beroep aan van de gemeente te Stirling. Deze gemeente heeft hij 23 jaar gediend. Vele jaren had hij een goede gezondheid. Toen hij 70 jaar werd, begonnen zijn krachten af te nemen. Toen hij 72 jaar oud was stierf zijn broer Ralph. Toen hij dit hoorde sprak hij: "Is Ralph heengegaan? Zo heeft hij het dan tweemaal van mij gewonnen: eerst in de genade en nu in de heerlijkheid". Op de dag van begraven sprak hij over de woorden: "Want ik weet mijn Verlosser leeft". Job 19: 25.

Zelf stierf hij, toen hij bijna 74 jaar oud was. De maanden voor zijn sterven, waren maanden van ziekte. Zijn laatste preek heeft hij vanaf zijn ziekbed gehouden. Voor het open raam van de kamer, waarin hij lag had een groot deel van zijn gemeente zich verzameld. Voor de preek doopte hij één van zijn kleinkinderen en daarna sprak hij met overtuiging over de woorden: "Want deze God is onze God eeuwig en altoos. Hij zal ons geleiden tot de dood toe". Psalm 48: 15.

Na zijn afscheidspraak werd het minder met hem. Kontakt behield hij. Van enkele gesprekken weten we wat. De moeite waard ze te overdenken. Een ouderling van zijn gemeente vroeg hem tijdens een bezoek: "U gaf ons vele goede raadgevingen: mag ik U thans vragen wat U met Uw eigen ziel doet?" Erskine antwoordde: "Hetzelfde wat ik vóór veertig jaren met haar deed. Ik doe haar rusten op het Woord: "Ik ben de HEERE, uw God!" Een ander vroeg hem of hij niet bevreesd was vanwege zijn zonden. Daarop werd door hem geantwoord: "Nee, sinds ik Christus heb leren kennen, heb ik nooit hoog gedacht van mijn deugden, maar ook nooit slaafs gevreesd voor mijn zonden". En even daarop klonk het uit zijn mond: "Als mijn ziel dit lichaam verlaat, dan gaat zij zo natuurlijk naar Jezus, als een vogel naar zijn nest en als een steen naar de grond". Toen hem later door een ander gezegd werd: "Ik hoop, dat U nu en dan wat licht hebt, dat uw ziel onder de smart opbeurt", keek Erskine die vriend aan en sprak: "Ik weet meer van het Woord, dan van een schijnsel. Al zou God mij doden, dan zou ik nog op Hem hopen! Het verbond is mijn handvest en zo ik door het uitgesproken Woord van God niet was vastgehouden, mijn hoop en sterkte in de Heere zouden zijn gegaan".

Zijn kinderen troostte hij met deze woorden: "Al sterf ik, de Heere leeft. Sinds ik op bed lig, heb ik meer van de Heere leren kennen, dan op de weg die achter ligt". In de nacht, waarin hij ontsliep zat zijn dochter, die met ds. Fischer te Glasgow getrouwd was bij zijn bed te lezen. Toen haar vader wakker werd, vroeg hij haar, wat zij las. Zij antwoordde uw preek over de woorden: "Ik ben de HEERE, uw God, O, zeide hij, dat is de beste preek die ik ooit gehouden heb".

Kort daarna ging hij in in de vreugde zijns Heeren.

2 juni 1754. Ongeveer 51 jaar mocht hij het Woord, dat hem lief was en wat zijn leven was, bedienen. Kernachtig, veelzeggend is

zijn uitspraak als het gaat over het voorgaan: "Wat de leer betreft, die ik gepredikt heb, als ik op die waarheid mijn zaligheid niet durfde wagen had ik die nooit aan anderen durven prediken als Goddelijke waarheden". Godvruchtig was zijn leven. Opvallend was het verbond, wat Hij sloot met de Heere. Hij sloot het zò: "O mijn God, omdat ik zo dikwijls mijn verbond van plicht met U heb verbroken (hoewel, geloofd zij Uw Naam, het verbond der genade met mijn Borg nooit kan verbroken worden) bekrachtig en vernieuw ik het heden en begeer ik ernstiglijk genade van u, o Heere, het op een andere wijze te houden dan ik het gedaan heb. Omdat ik van mijzelf zwak en onbekwaam ben tot iets, begeer en smee ik telkens weer, dat Gij met mij wilt handelen overeenkomstig Uw zoete belofte, waarop ik de zaligheid van mijn ziel leg en dat gij het Woord moogt geven, o getrouwe God, dat in Ezech. 36: 26 staat geschreven: "En Ik zal u een nieuw hart geven en zal een nieuwe geest geven in het binnenste van u en Ik zal het stenen hart uit uw vlees wegnemen en zal u een vleses hart geven". Op welke woorden Gij uw dienst-knecht hebt doen hopen. In het geloof, dat Gij Uw Woord zult vervullen, vernieuw en bekrachtig ik mijn vorig verbond en zweer, dat ik eeuwig des Heeren zal zijn in een eeuwig verbond, hetwelk ik niet alleen met mijn hand, maar ook met mijn hart onderteken". Vele preken heeft Ebenezer nagelaten. Voor ons lijken het meer verhandelings, maar onderwijs ligt er in. De Bijbelverklaarder Matthew Henry schrijft denkend aan de penvruchten van Ebenezer: "als ik wil lezen, met het oog op mijn stichting en opbouw in het ware geloof, wezenlijke vertroosting en heiligheid neem ik de toevlucht tot Mr. Erskine en wil ik zijn geschriften gebruiken als mijn onderwijzer, gids en huisvriend". Aan een vriend verklaarde hij: "ik heb veel te danken aan Erskine. Zijn evangelische gezindheid, zijn helder inzicht in de Goddelijke waarheid, in het bijzonder in zijn preken over de verzekering des geloofs zijn voor mij tot rijke zegen geworden. Ebenezer Erskine heeft niet tevergeefs geleefd. De Heere heeft hem in Zijn kerk voor Zijn kerk gebruikt. In Schotland, maar ook in Nederland.

Ds. M.C. Tanis.

Tijd nemen voor het ene nodige

De wereldling, die om God noch gebod zich bekommert, neemt geen tijd voor het ene nodige. Hij gaat niet naar de kerk, hij leest de Bijbel niet en ook geen boeken die op Gods Woord gegrond zijn. Hij bekommert zich niet om eeuwigheidsbelangen. Het hier en het nu is het één en het al. Hij leeft voor de dingen van beneden. Hij gaat op in sport en spel en is er blind voor dat hij henenvliegt naar de hel. Want er staat in Gods Woord: "En wij vliegen daarheen." Wie een dienst-knecht blijft van de vorst der duisternis, de tijd doorbrengt zoals de duivel het graag ziet, spoedt zich voort naar de eeuwige rampzaligheid.

Er zijn ook mensen die enige tijd schijnen te nemen voor het ene nodige. Zij zouden niet graag nooit naar de kerk gaan. Zij lezen zo nu en dan uit de Bijbel. Maar het ontbreekt aan goede regelmaat, door de Heere voorgeschreven regelmaat. De Heere eist het gehele hart, de gehele ziel, al de vermogens. Zou Hij met eerbied gesproken genoegen nemen met eenmaal per zondag naar de kerk gaan of misschien nog wel minder? Zou het Hem kunnen behagen wanneer de Bijbel niet regelmatig ter hand wordt genomen om te lezen, te onderzoeken en te overdenken? We zijn het op huisbezoek weleens tegengekomen dat er eenmaal per dag uit de Bijbel werd gelezen, terwijl het toch best mogelijk was dit vaker te doen. Soms wordt er meer tijd genomen voor het lezen en uitpluizen van de krant, dan voor het onderzoek van de Heilige Schrift.

Wellicht behoort u als abonnee van Bewaar het Pand tot de trouwe kerkgangers. Bij elke maaltijd leest u uit de Bijbel. Maar daarmee is nog volstrekt niet gezegd dat u voldoende tijd neemt voor het ene nodige. Wordt er in de week tijd voor genomen om bijvoorbeeld een preek te beluisteren of een goed boek te lezen? Wie zo een doordeweekse avond mag

doorbrengen of een gedeelte van de avond hieraan mag besteden zou nog iets te vragen kunnen hebben aan het einde van de avond wanneer de knieën gebogen worden voor de Heere. Wie heel de avond de klanken en beelden van de wereld op zijn ziel heeft laten inwerken zou reden hebben om te vragen: "Verzoen de zware schuld, die mij met schrik vervuld, bewijs mij eens genade". Maar waar wordt het gevonden dat een dergelijke manier van tijdsbesteding tot zonde, schuld en smart wordt?

Het wordt vaak te snel gezegd dat men ergens geen tijd voor heeft. Waar men graag heengaat, daar wordt wel tijd voor gevonden. Wat een tijd wordt er in beslag genomen door recepties en verjaardagen. De vele vergaderingen, wereldlijk of kerkelijk, leggen beslag op de tijd van velen. Veel tijd gaat heen met inhoudsloze gesprekken. Er wordt wat afgepraat met burens en kennissen, maar vaak niet of veel te weinig over het ene nodige. Tijd wordt opgeslokt door uitgaan en visite's afleggen.

Neem er de tijd eens voor uw tijdsbesteding kritisch te bezien. Wellicht is het uw klacht dat u zo weinig tijd overhoudt voor onderzoek van Gods Woord en al datgene wat daarop is gegrond. Eerlijk dient onder ogen gezien te worden wat er zou kunnen vallen van al die andere zaken waar u tijd aan besteedt. Bezie uw tijdsbesteding in het licht van de komende eeuwigheid. Hoeveel uren gaan niet ongemerkt verloren?

Er dient orde en regel te zijn in de tijdsbesteding. Het ontbreken van die orde is een van de oorzaken van weinig geestelijke groei in het leven van Gods kinderen.

Het is het beste indien een bepaald gedeelte van de dag wordt afgezonderd om bezig te mogen zijn met de dingen van Gods Woord. We zeggen niet dat dit automatisch vrucht afwerpt. Maar toch is het een goede zaak orde te mogen hebben in uw dagindeling. Voor de één zal dit tijdstip beter uitkomen, voor een ander een ander tijdstip. Maar als een dag voorbij is kan de verloren gegane tijd niet meer ingehaald worden. Dat geldt ook het lichamelijke. Indien wij zes dagen niet zouden eten en de zevende dag zouden wij ons overladen, zal dat beslist geen goede vrucht afwerpen, maar zeer nadelig blijken te zijn voor onze lichamelijke gezondheid. Er dient dagelijks gegeten te worden. Slechts in uitzonderingsgevallen kan hiervan afgeweken worden. Wie hier telkens van afwijkt doet zijn lichaam schade. Zo is het ook met de dingen der eeuwigheid. De Heere heeft één dag bijzonder afgezonderd om met deze zaken bezig te mogen zijn. Dat wil echter niet zeggen dat de andere zes dagen alleen zouden zijn voor de maatschappelijke en tijdelijke belangen. Dagelijks dient er tijd afgezonderd te worden voor het onderzoek van de Heilige Schrift. Wie alleen op de zondag hiermee bezig is, is onjuist bezig. Waar het hart ingewonnen mag zijn voor de dienst des Heeren zal er van binnen uit tijd en gelegenheid gezocht worden voor het lezen en onderzoeken van Gods Woord. Dat Woord bevat zoveel. De Bijbel is het zo waard onderzocht te worden. Waar liefde tot de Heere gevonden mag worden, is die liefde vindingrijk in het vinden van gelegenheden bezig te zijn met het ene nodige. Lees ook niet zo vlug mogelijk een bepaald gedeelte uit de Bijbel, maar lees het aandachtig, eerbiedig, kon het zijn heilbegerig en biddend. Moge de Heere de lezing en overdenking van Zijn Woord tot rijke zegen stellen.

Wie hier zegt dat hij geen tijd heeft voor het onderzoek van Gods Woord, wie zich hier laat opslokken door op zichzelf misschien niet eens verkeerde zaken, zal het eenmaal ondervinden dat er geen tijd meer zal zijn om bekeerd te worden. De genadetijd wordt immers voor een ieder afgesloten. Daar zullen kerkgangers onder zijn die week in week uit opgingen naar Gods Huis, die wellicht het blad "Bewaar het Pand" steeds in de bus kregen als abonnee. Die al datgene wat zij hoorden en lazen uitwendig hebben toegestemd. Misschien weleens gedacht hebben: Het moet veranderen in mijn leven. Maar toch zijn voortgegaan, ook in hun verkeerde wijze van tijdsbesteding. Misschien wel gedacht: Er komen nog preken en roepstemmen genoeg. Opeens eeuwigheid!

Rijk door genade met het hart tijd te mogen nemen voor de dingen van de eeuwigheid. Dat is beslist geen verloren tijd, maar welbestede tijd. Voor Gods kinderen komt het ogenblik dat er geen tijd meer zal zijn. Het zal eeuwigheid worden. Dat betekent de eeuwige zaligheid. Verworven door Christus die in de tijd volkomen heeft betaald voor al hun zonden en ongerechtigheden. Betaald voor de tijd die Gods kind in zijn eertijds heeft doorgebracht in de zonde of in de godsdienst zonder de vreze Gods. Christus heeft ook betaald voor de zonden in de tijdsbesteding na ontvangen genade. De eeuwigheid komt voor klein en groot in de genade. Dan nooit meer een verkeerde tijdsbesteding. Dan eeuwig en volmaakt leven ter ere Gods. Ook geen tijd van vervolging meer, maar eeuwig zingen van Gods goedertierenheên.

Ds. A. van Heteren, Werkendam.

Het gebed als ademtocht 2.

In verband met het voorgaande (daarin schreef ds. Van Sliedregt over de formuliergebeden. B.) is misschien de vraag gerezen: Mag dan ieder zomaar het "Onze Vader" bidden? Wie kan zeggen "Onze Vader"? Dat kan toch alleen maar Gods kind, en dan nog maar alleen het doorgeleide kind Gods dat weten mag een verzoend God in Christus te hebben? Zo redenerend houden velen zichzelf en anderen ver van het bidden van het "Onze Vader" en zij zullen dit gebed hun kinderen nooit op de lippen leggen. Ze kunnen het eigenlijk ook niet goedkeuren als hun kind het op school of catechisatie leert, waarom ze dan ook de vinger opheffend zeggen: Denk erom, dat kun je pas bidden als je bekeerd bent.

Nu steekt hierin ongetwijfeld een element van waarheid. Het "Onze Vader" is het volmaakte gebed, dat de Heere Christus ons Zelf heeft geleerd. En zo is het te verstaan, dat het dan eerst recht zal functioneren in het leven, als werkelijk de ziel in het geloof haar God mag kennen als haar genadige God en Vader in Christus. Dan wordt ingeleefd het kinderlijk naderen tot en de kinderlijke omgang met God, met het "Onze Vader" op de lippen, omdat het in het hart is. Zo wordt het in zijn heerlijke diepten waarlijk in- en uitgeleefd. Hoewel er ook dan nog altijd gebrekkigheid aan blijft kleven, omdat ook het teerste kind van God niet zo bevonden wordt, dat de volle diepte en rijkdom van dit gebed volkomen past op wat er in het hart leeft. Wat dat betreft blijft het ook in deze beneden de maat. Maar we moeten toch nadruk leggen op dit waarachtig geestelijke bidden, zoals ook nader in de behandeling der zes beden zal moeten geschieden.

Dit wil echter niet zeggen, dat we daarom allen, die zo (nog) niet het "Onze Vader" kunnen uitspreken, af moeten houden van het bidden ervan. Nu heeft men dit ook wel willen toegeven door erop te wijzen, dat God toch ons aller Vader is krachtens de schepping. En dus kan ook de onbekeerde het "Onze Vader" bidden, zo meent men. Maar hiermee wordt toch wel heel de zin van dit bij uitstek christelijk gebed omgezet. Dat is eigenwillige vervalsing der Schriftwaarheid. Want dan behoort het ook op de lippen der heidenen, dergenen die zelfs uitwendig met de christelijke religie niet van doen hebben. God is ook hun Vader krachtens de schepping. Dit gaat echter tegen Gods Woord in. De Heere heeft gezegd: "Gij dan bidt aldus." Dat "gij" is niet gericht tot de hele wereld, maar tot degenen, die uit die wereld, rondom Hem vergaderd zijn.

Hiermee komen we tegelijk tot de rechte beschouwing. Allereerst sta vast, dat het Vaderschap Gods, dat hier beoogd wordt, het Vaderschap Gods in Christus is. Maar nu verder. Vragen we dan, tot wie Christus Zich richtte met Zijn onderwijs aangaande het bidden. In Lukas 11 in het bijzonder tot de nauwste kring Zijner discipelen (de twaalfen). Echter, zoals we zagen, in Mattheüs 6 tot een bredere kring: De schare hoorde ook toe, en daaronder velen, die Hem volgden. Terwijl de twaalfen nog niet allen verzameld waren, met name Mattheüs nog niet.

Het is dus duidelijk, dat het "Gij dan bidt

aldus" in zeer stringente zin komt tot de twaalfen, maar toch ook in bepaalde zin tot een bredere, rond Jezus vergaderde, discipelkring, waarvan velen Hem weer de rug zouden toekeren (Joh. 6). Waar de Heere also die bredere, rond Hem vergaderde, schare toesprak: "Gij dan bidt aldus", wie zal zich daarin tegenover Hem durven stellen? Bovendien komt er dit bij, dat de discipelen (de twaalfen) nog in het geheel niet doorgeleid waren tot de kennis des Vaders. Zij wandelden met Jezus, doch stonden nog vóór het verlies van hun leven, vóór het kruis, de opstanding en de hemelvaart, en de Geest was nog niet uitgestort. Na de uitstorting des Geestes is dit gebed pas in volle rijkdom gaan functioneren, naar Romeinen 8 : 15: "Want gij hebt niet ontvangen de Geest der dienstbaarheid wederom tot vreze; maar gij hebt ontvangen de Geest der aanneming tot kinderen, door Welke wij roepen: Abba, Vader!" Maar reeds drie jaren tevoren had de Heere Christus, Die de Waarheid is, het "Onze Vader" op de lippen der brede discipelkring gelegd. Zo moet dus wel veroordeeld worden de gedachte, als zou het "Onze Vader" alleen maar gebeden mogen worden door de doorgeleide kinderen Gods.

Maar nu komt de vraag, hoe het dan toch verstaan moet worden. In de eerste plaats hebben we te bedenken, dat daar is het brede erf des Verbonds, dat gestalte aanneemt in de zichtbare Kerk. Op dat erf verkondigt God Zijn genade: Ik ben de Heere uw God; Ik ben uw God in Christus. Daarmee wordt aan allen, die leven op dat erf, voorgehouden, dat ze leven op het erf der Kerk Gods, daar waar de genade hun voorgesteld en betekend en verzegeld wordt (H. Doop). Zo klinkt het: God uw Vader (van Gods zijde in de weg der openbaarde dingen). Daardoor wordt dus van Gods zijde het recht (genaderecht) gegeven tot God als Vaderlijk God in Christus te naderen, dus Hem aan te spreken met: "Onze Vader, Die in de hemelen zijt." Zo sprak toch de Heere Jezus tot de brede discipelkring, waarvan velen zouden heengaan. Maar nu komt het. Wie deze taal, deze aanspraak, hanteert met een onbekeerd hart, zonder bekommerd te zijn om zijn eeuwige staat, die bidt het "Onze Vader" tot zijn veroordeling, net als hij gedoopt is tot zijn veroordeling zolang hij zich niet bekeert. Dat moet hem uitdrijven tot God met het: Bekeer mij. We worden veroordeeld, niet omdat we de taal der Kerk gebruiken. Neen, daartoe geeft de Heere recht op Zijn erf, maar omdat we ons weigeren te bekeren en ons van die God afwenden.

Daarbij komt in de tweede plaats het volgende. Op het erf van Gods Kerk moeten we eenvoudig de taal van Gods Kerk spreken en zingen, en dan wel de taal, zoals die behoort te zijn. Dat geldt dus niet alleen voor het gebed, maar ook voor de gemeentezang. In de samenkomst der gemeente zingen we de psalmen. Mogen we nu alleen maar zingen als werkelijk de inhoud van het lied klopt met de innerlijke gesteldheid van ons hart? Neen, maar we horen in het lied, dat we zelf meezingen, hoe het in de gemeente Gods behoort te zijn. En indien het zo in ons hart niet is, zal ons dat zingen veroordelen. Doch dat is heilzaam. Want als u dat laatste waarlijk ondergaat, zult u zegen ontvangen. Zo is het nu ook met het "Onze Vader". Dat schikt zich niet naar u, maar u hebt het te bidden, want het is de taal der Kerk, op wier erf u leeft.

En u hebt te bedenken: Zo moet het in mijn hart zijn, en indien het niet zo is, veroordeel ik mijzelf. U voelt, dat heeft met huichelen niets te maken. Integendeel, het kan juist eerlijk maken en in de nood brengen en vrucht der bekering afwerpen. Zo wordt de zonde ontdekt. Dat is de weg des Heeren. En daarom hebben we onze kinderen ook het "Onze Vader" te leren. Maar altoos zo, dat we ze vroeg eerbied zoeken bij te brengen, en besef, dat het het gebed der Kerk is en dat het ons veroordeelt, evenals alles op het erf der Kerk (b.v. het zingen), indien we het niet doen met een hart, dat in Christus recht voor God is. Schijn moet immer van het wezen onderscheiden worden. Nodig is, zo worde beseft, bekering.

Hiermee verschijnt voor onze aandacht de

grote opvoedende taak, die er in deze voor de ouders, onderwijzers en ambtsdragers, enz., is weggelegd ten opzichte van de jongeren. Zij hebben niet tot taak het kinderhart geestelijk dood te slaan en immuun te maken voor iedere vermaning en opwekking, maar hun de taal der Kerk, het eerbiedige gedrag der Kerk, de vormen, enz., bij te brengen; doch daarbij de eis der bekering, opdat het geen huichelarij worde. Zo heeft het een aanvang te nemen in het gezin. Daar heeft de man en vader aanstonds zijn priesterlijke taak op zich te nemen. Van de eerste huwelijksdag af dient dat te geschieden.

Indien men, vooral in het begin, tegen het vrije gebed opziet, dan neme men een formulier-gebed, nu en dan afgewisseld met een ander en het "Onze Vader". Zorg voor eenvoud en eerbied in het uitspreken. Laat bedacht worden, dat het voorgaan in het gebed zijn begrensde tijd heeft. Men zij niet te lang, noch in huis, noch ter vergadering, noch in de kerkeraadskamer. Meestal moet gezegd worden dat het voorgaan korter kan, doch het stil gebed in de binnenkamer wel wat langer mag zijn.

Laten we ook de jongeren door ons voorgaan leren 's avonds en 's morgens te knielen voor Gods aangezicht en hun gebeden op te zeggen. Bedenk ook, dat de vorm en houding met het gebed ten nauwste samenhangen. Lichaam en ziel zijn te zamen verbonden. De gestalte der ziel vindt haar uitdrukking in de houding van het lichaam. Men zal dan ook niet de gemakkelijkste weg kiezen, maar het lichaam dwingen tot de houding van ootmoed en diepe eerbied voor Gods aangezicht. Dus niet 's avonds, op de rug in bed liggende de handen vouwen en God aanroepen, maar neerknielen voor het bed. Dit alles zal de geest concentreren in de aandacht op God. Wat hebben we zo verantwoordelijkheid voor onszelf en onze kinderen.

Juist in deze weg wordt de armoede, onze vadsigheid, onze afkerigheid ontdekt. Dan bemerken we, dat we traag zijn tot de dienst van God en snel om onszelf te dienen. En wordt dat besprengd met het water des Geestes, dan zullen we ook weldra onze levensweg besproeien met tranen van berouw, over onze dwaasheid, onbekeerlijkheid en zonde, en gaan dorsten naar verzoening. Zo gaan we zonden ontdekken, waar de wereld om lacht, maar die voor ons bergen van schuld worden. Hier kan alleen oplossing gebracht worden voor onze ziel in de Heere Jezus Christus, ter verzoening met God.

Ook Gods kinderen hebben zich steeds hierin te oefenen. Wees niet traag in het benaastigen. Zij zullen steeds veel tot hun verootmoediging bij zich omdragen, maar juist daarin een teerheid van wandel openbaren in de kennis van Christus en het in Hem naderen tot de troon der genade. Alzo zullen ze ook anderen tot stichting zijn en hun naaste winnen voor Christus. Want we leren zo ook, dat we dienst verschuldigd zijn aan onze naaste, waarom de bede rijst:

*Dat ieder, die U vreest, zich tot mij keer',
Die kundig is in Uw getuigenissen.*

*Maak, dat mijn hart oprecht Uw lessen
eer';*

*Dat niets die ooit uit mijne ziel moog'
wissen,*

*Opdat ik niet beschaamd word'; laat, o
HEER,*

*Laat mij die gunst op aarde nimmer
missen.*

Zo schrijft ds. J. van Sliedregt in het zesde deel van zijn preken over de Heidelbergse Catchismus. Zie de bladzijden 57 tot en met 61.

B.

China smacht naar geestelijk voedsel

Dat hebt u kunnen lezen in een advertentie die kort geleden ook in ons blad werd opgenomen. China smacht naar Gods Woord. Aldus de stichting Bonisa-zending te Lisse, postgiro 3155532, die zich beijvert om geld voor Bijbels voor China in te zamelen.

De arbeid onder de Chinezen is al in de eerste helft van de vorige eeuw begonnen. Daarvan kunt u o.a. lezen in een paar boeken, die we ontvingen.

Het verboden boek door Lenie Ippel-Breedveld, verschenen bij Uitgeverij Den Hertog b.v., te Houten.

Dit boek gaat over het leven van Robert Morrisen, die in China zendingsarbeid verrichtte. Hij leefde van 1792-1834. De schrijfster heeft geput uit een dagboek en andere gegevens. Ze heeft er een leesbaar geheel van gemaakt.

Morrissen voelde zich al jong geroepen om zijn leven te besteden aan zendingsarbeid. Hij kwam in dienst van een zendingsgenootschap. China werd zijn arbeidsveld. Dit grote land was in die dagen afgesloten voor de buitenwereld. Toch zag Morrissen kansen om contacten met Chinezen te leggen. Hij begon met het leren van de Chinese taal, wat veel volharding van hem vroeg. Hij maakte een aanvang met de vertaling van de Heilige Schrift en mocht deze arbeid ondanks allerlei moeilijkheden en teleurstelling voltooien. Dat was in 1819. Hij schreef zelf: "Nu is de Bijbel gereed. Het verboden boek is toegankelijk en leesbaar voor miljoenen Chinezen. Och, dat het Woord des Heeren zijn vrije loop mag hebben. Het is een belangrijke dag in mijn leven. Ik ben niet belangrijk en mijn werk is niet belangrijk. Het belangrijkste is dat Gods Woord er nu is in het Chinees, dat het door geheel China verspreid zal worden en.... dat het gelezene vrucht zal mogen dragen van geloof en bekering."

In 1823 kwam Morrissen klaar met een Engels-Chinees woordenboek. Nog meer arbeid heeft hij voor het Chinese volk verricht. Hij stierf nog in de kracht van het leven.

De schrijfster eindigt haar boek als volgt: Als kleine jongen zei hij: 'Ik ga op reis, heel, heel ver weg.'

Later maakte hij de reis naar China. Tot hij zijn laatste reis maakte. De reis naar zijn eeuwige huis. Een huis, niet met handen gemaakt, maar eeuwig bij God in de hemel. Maar zijn werk bleef. Gods Woord houdt stand in eeuwigheid. De Bijbel wordt ook nu nog in geheel China verspreid. Het verboden Boek met zulk een waardevolle inhoud. Niets kan de loop van dat boek der boeken tegenhouden. Want uiteindelijk was het niet het werk van Robert Morrisen. Hij had slechts gediend als een instrument van de Heere. Hij boodschapte Zijn heil, Zijn eer onder de heidenen, onder de Chinezen.

Geeft den Heere, gij, geslachten der volken, geeft de Heere eer en sterkte.

China, de onneembare rots, was geopend, opdat ook daar de Heere de eer zou ontvangen.

Het boek telt 125 bladzijden en kost gebonden f 14,50.

2. Die aan alle wateren zaait door L.J. van Valen, uitgegeven door F. Hardeman, Brouwerstraat 59, 6713 AA Ede.

In dit boek lezen we veel uit het leven van William Chalmers Burns, zendeling en evangelist, die leefde van 1815 tot 1868. Hij was een vriend van de bekende M'Cheyne. Toen deze een reis naar Israël maakte heeft Burns de plaats in zijn gemeente ingenomen en daar met veel zegen gearbeid. Waar hij ook preekte hadden opwekkingen plaats en kwamen velen tot bekering. Burns gevoelde zich gedrongen om in China te gaan arbeiden en hij heeft er jarenlang gewerkt. Daar ging het niet als in Schotland, want in China kwam hij met veel tegenstand in aanraking, maar hij heeft in de kracht des Heeren mogen volharden tot het einde.

Van Valen zegt in zijn *Inleiding* o.a.: "Burns was een man die met God wandelde en vol was van de Heilige Geest. Hij kende de verborgen omgang met zijn Zaligmaker bij bevinding. Hierin lag de kracht van zijn werk als zendeling en evangelist. Zonder de toerusting door de kracht van de Geest is de arbeid in Gods Koninkrijk een arrogantie, die in de grond van de zaak de menselijke eer beoogt. William Burns had geleerd om zich weg te cijferen. Hij was gekruisigd aan zijn eigen ik en bedoelde in een weg van strijd alleen de eer en verheerlijking van zijn Meester."

In een aantal hoofdstukken vertelt Van Valen over deze evangeliëdienaar, van zijn jeugd tot zijn dood. Er zijn drie bijlagen aan het boek toegevoegd, namelijk een gedeelte uit een brief aan M'Cheyne, een preek en een

brief aan het volk in de Hooglanden van Perthshire. Daaruit is wel duidelijk wat er leefde in het hart van Burns.

Het is goed dit boek te lezen. We worden betrokken bij de arbeid van een van de pioniers in China, een land dat aanvankelijk geheel voor het Christendom gesloten was, maar waar nu een geopende deur gegeven is. Het boek over Burns telt 147 bladzijden en kost f 19,95.

Er zijn uiteraard meer boeken over de zendingsarbeid in China geschreven. We denken b.v. aan het boek van mevr. Mijnders-Van Woerden over De vrouw met het boek.

De arbeid van het evangelie is moeilijk, ook in China. Alles wacht op de zegen des Heeren. De Heere geve veel gebed voor deze arbeid en ook gewillige harten om bij te dragen aan de kosten van de aankoop van Bijbels, opdat ook op deze wijze China en de vele miljoenen inwoners in aanraking gebracht worden met het evangelie van vrije genade.

B.

Wulfert Floor

Wie was deze man? Niet alle lezers van ons blad zullen terstond op deze vraag een goed antwoord kunnen geven, maar we houden er ons van overtuigd, dat vele lezers wel eens van hem gehoord hebben en ook preken van hem gelezen hebben of hebben horen lezen. Floor leefde in de tijd van de afscheiding in de omgeving van Driebergen. Hij heeft jarenlang op vele plaatsen in ons land geoeft. Hij schreef zijn preken uit en heeft er vele nagelaten. Met zijn medeweten en toestemming zijn er in de vorige eeuw de daarvoor door hem uitgezochte preken uitgegeven. Deze zijn enkele jaren geleden opnieuw verschenen, in vier kloekke delen. Er zijn nieuwe delen met preken aan toegevoegd. Het is bekend dat Floor nog vele andere preken in handschrift heeft nagelaten. De preken van Floor worden nog veel gelezen. Hij wist op een eenvoudige, Schriftuurlijke wijze zijn gehoor te bereiken. Zo leeft hij nog voort en is hij nog tot zegen.

Meer dan veertig jaar geleden schreef ds. J.T. Doornenbal op verzoek van de bekende ds. I. Kievit te Baarn een serie artikelen voor het *Gereformeerde Weekblad* (uitgave Bout, Huizen) over Wulfert Floor. Ds. Doornenbal is in Doorn geboren, dus in de omgeving waar Floor gewoond en geleefd heeft. De artikelen van ds. Doornenbal werden in genoemd weekblad opgenomen van 30 november 1946 tot 31 mei 1947.

Ruim 40 jaar later zijn de artikelen onder te titel *Leven en werk van Wulfert Floor*, verrijkt met aanvullende gegevens, in boekvorm verschenen bij uitgeverij Den Hertog b.v. te Houten. De uitgever heeft een indeling in hoofdstukken gemaakt, als volgt: 1. De jonge Wulfert, 2. De oefenaar voor zijn huwelijk, 3. De eerste huwelijksjaren, 4. Vriendenkring, 5. De oefenaar na zijn huwelijk, 6. De laatste levensperiode, 7. Prediking en geschriften van Wulfert Floor, 8. Naschrift.

In dit naschrift schrijft ds. Doornenbal ook over predikers, die ten volle recht deden aan het werk des Geestes en Christus verkondigden in Zijn volheid voor een arm, verloren zondaar.

Hij schrijft dan op blz. 131/2:

"Deze predikers zijn te vinden in de kerk en daarbuiten. Maar ook hierin komen ze overeen, dat ze door hun geestelijke ligging altijd meer of minder eenzaam stonden en dat, vooral bij de onkerkelijken onder hen, het gevaar dreigt van vereenzelviging en dat ze, staande terzijde van de grote stroom van geestelijk leven van hun dagen, het oog verloren voor de kerk als geheel.

Dit neemt evenwel niet weg, dat zij de banier der waarheid hebben hooggehouden in dagen van verval en dat een eenzaam volk, dat dreigde te verkommeren, daaronder zijn toevlucht mocht vinden.

Onder deze predikers neemt Wulfert Floor een, zij het bescheiden, ere-plaats in, door zijn leven en arbeid en door de bijzondere gaven van hoofd en hart hem geschonken. Door zijn eenvoud vooral, als een landbouwer onder de landbouwers, is het hem gegeven geweest te spreken naar het hart inzonderheid van degenen, die onder de land-

bouwende bevolking de waarheid zijn toegedaan. En juist toch onder de eenvoudige bevolking is, in vele delen van ons vaderland, het getal van degenen die de oude, bevindelijke waarheid zijn toegestaan. Krachtens omgeving, aard en aanleg is de landbouwer geneigd tot een ernstige levensbeschouwing en op het terrein van het geestelijke tot het ingekeerde leven.

Het is dan ook vooral voor dit eenvoudige, mystiek aangelegde deel van ons volk, dat Wulfert Floors prediking en geschriften een ongemene invloed gehad hebben en nog altijd hebben.

Dat is allereerst zo in de omgeving waar Wulfert geleefd en gearbeid heeft. Nog steeds (in 1946) woont daar een volk, dat zijn herinnering hoog houdt en er is welhaast geen hofstede, of zijn geschriften zijn er te vinden en hebben er een ereplaats onder de oudvaders. Ja, in menig eenvoudig en weinig onderlegd huisgezin zijn zij vrijwel de enige, die regelmatig gelezen worden. Ook woont daar nog immer een volk, dat leeft uit Floors beginselen en niet vreemd is van dezelfde geestelijke strijd, die wij in hem gezien en gehoord hebben. Een volk, dat stil en teruggetrokken leeft en arbeidt op de hoeven, een volk van weinig woorden, gesloten en zwijzaam, vooral in de dingen van het geestelijke leven. Maar dat in het verborgene de worstelingen des levens kent om licht en waarheid en klaarheid.

Dat volk is te vinden in alle kerken en onder onkerkelijken. Wel is, helaas, het kerkenom van onze dagen en de afzakking van het geestelijke leven ook daar de oorzaak, dat kerkisme en historische kennis de plaats dreigen in te nemen van het geestelijke leven en hoort men er vaak meer spreken van overlevering dan van beleving. Maar toch zijn er stillen in den lande, die in het midden van hun kerk of levende aan de buitenkant van het kerkelijk leven, die geestelijke worstelingen kennen en onder licht en donker hun strijd voortzetten tot het einde toe, wachtende op 's Heeren tijd.

Het gebrek aan kennis en de armoede van de bediening des Woords, waaronder velen verkeren, is vaak oorzaak van weinig zekerheid des geloofs en veel donkerheid en bestrijding. Hoevelen heb ik er gekend, die aldus hebben geworsteld en gestreden, voor wie de Heere, bij het naderen van de dood, volkomen uitkomst gaf. Anderen gingen heen in dezelfde donkerheid, of althans in hetzelfde onvervulde verlangen waarin ze geleefd hadden, van wie ik toch geloven mocht dat ze in het geloof gestorven zijn.

Bij dit volk blijft Floors nagedachtenis in ere en zijn geschriften een bron van onderwijs en troost."

Tot zover ds. Doornenbal.

Als bijlagen zijn er enige brieven van en aan Floor toegevoegd aan het levensverhaal. Daaronder zijn drie brieven van de bekende afgescheiden ds. G.F. Gezelle Meerburg. In een van deze brieven schrijft deze o.a.:

"Echter geloof ik toch niet dat de Heere met Zijn gunst geheel van Nederland wijken zal, dat Hij ons geheel zal verlaten, maar dat hij in het midden van ons zal doen overblijven een arm en ellendig volk die op de Naam des Heeren zullen vertrouwen. En er zijn enkelen die dat met mij geloven.

Wij hebben in het afgelopen jaar wekelijks een biduur gehouden over toestand van land en kerk. Bijzonder gaf ook de cholera daartoe aanleiding. Eens had ik tot tekst Richteren 10 : 15. Een andere keer Amos 5 : 4. Dan weer Psalm 50 : 14 enz., Job 34 : 23 en meer andere teksten.

Toen het jaar ten einde ging spoeden was ik eens moedeloos. Elk jaar van mijn bediening was er tenminste één bekeerd, maar daarvan had ik tot op dat ogenblik nog niets vernomen. En zie, kort daarop ontving ik een brief van Evert Takken, die mij verhaalde hoe de Heere mijn prediking in Utrecht wilde zegenen. Weinig tijd daarna is in deze gemeente een jonge man bekeerd geworden. Het middel daartoe was de catechismuspredikatie over de aanspraak in het gebed des Heeren 'Onze Vader Die in de hemelen zijt'."

Ds. Gezelle Meerburg schrijft nog meer over de bekering van zondaren in die dagen. De uitgever heeft verschillende foto's in het

boek opgenomen. Die komen het geheel ten goede.

Het is een prachtig boek geworden met een rijke inhoud. Het is voor alle vrienden van Wulfert Floor een zeer lezenswaardig werk. Wanneer mensen die de oefeningen van Floor niet kennen dit boek lezen zullen ze er wellicht door gedrongen worden om zich in diens oefeningen te gaan verdiepen. En dat kan de Heere tot zegen stellen.

Aan het slot vinden we nog een overzicht van de vele plaatsen waar Floor oefende. Hij kwam in een groot gedeelte van ons land, ook in grote steden zoals Amsterdam, 's-Gravenhage, Rotterdam en Utrecht. In mijn eigen omgeving is hij schier in alle plaatsen geweest.

Het boek telt 157 blz. en kost gebonden f 24,90.

Voor de jeugd

Nehemia 86.

"En de ganse gemeente dergenen, die uit de gevangenschap waren wedergekomen, maakten loofhutten; want de kinderen Israëls hadden alzo niet gedaan sinds de dagen van Jozua, den zoon van Nun, tot op dezen dag toe; en er was zeer grote blijdschap. En men las in het wetboek van God dag bij dag, van den eerste dag tot den laatste dag. En zij hielden het feest zeven dagen, en op den achtsten dag, den verbodsdag, naar het recht."

Neh. 8 : 18, 19.

Beste jongelui!

De wil des HEEREN omtrent de viering van het loofhuttenfeest hadden de hoofden van het volk, de priesters en de levieten dus duidelijk vernomen. En die wil moest ook worden volbracht. Men moest niet alleen hoorders van het woord zijn, maar ook daders. Deze Jacobitische regel geldt natuurlijk vandaag nog. Of men er altijd naar leeft, is natuurlijk weer een andere zaak. Ik geloof dat er in de praktijk nog al wat aan mankeert. Men hoort het wel, doch doet het niet. Men maakt zich daardoor zeer schuldig tegenover God. Met menselijke geboden valt niet te spotten. Die worden nog wel in acht genomen. Want het niet doen wat een aardse overheid voorschrijft, kan je een bekeuring kosten. En die hebben we liever niet. Vergeet niet, dat het niet-doen van Gods geboden je leven kan kosten. En dat is meer dan een bekeuring. Wie voor zijn leven vreest, zal Gods geboden zoeken te betrachten.

Wanneer we met elkander weer naar Jeruzalem gaan, dan zien we overal de loofhutten staan. Het volk is blijde, zeer blijde. Er zijn vele weldaden te gedenken. Het laatste heugt altijd het beste. Men was teruggekeerd uit de ballingschap. Dat was een grote genade weldaad. De muren van Jeruzalem, de stad Gods, waren in een ongelooflijke korte tijd herbouwd. Wie zou voor al deze zegeningen de HEERE de eer niet geven? Want de zegeningen waren door hen niet verdiend, doch uit genade geschonken. En daar de grote verzoendag nog zeer vers in het geheugen lag (denk aan het vorige art.), mochten zij weten, dat God terwille van het offer, Zijn aangezicht weer in gunst tot hen gewend had. Zeven, acht dagen feest vieren, is een hele tijd. Zij hebben die tijd niet in ledigheid doorgebracht. Want van dag tot dag lazen zijn in het wetboek van God. Niet alleen om daar slechts kennis van te nemen, maar ook om daar naar te leven. Zij waren er dus bezig op een Godverheerlijkende manier.

Ik ga hier geen oordeel uitspreken over de hartsgesteldheid van al die feestgangers. Er zullen er ongetwijfeld bij geweest zijn, die alleen voor de vorm hebben meegedaan. Overigens lijkt het mij nutteloos om ons met deze vraag bezig te houden, namelijk of het bij hen allemaal "hartewerk" geweest is. God weet dat tenslotte alleen, want Hij ziet het hart aan.

Belangrijker is de vraag hoe het met ons gesteld is. Want het lot van al de tijdgenoten van Nehemia is beslist. Zij zijn de grens van het leven gepasseerd en verkeren in de eeuwigheid. Wij staan er nog voor. Wij gaan er

wel naar toe. Straks is het voor ons ook eeuwigheid, en hoe zal het dan met mij, met jou/jullie gesteld zijn?

Het loofhuttenfeest, na de grote verzoendag, kennen wij als zodanig niet meer. Wat op de grote verzoendag werd afgebeeld, is vervuld in de Heere Jezus Christus. Hij is het volmaakte Zoenoffer. Het is door Hem Zelf gebracht, op de kruisheuvel Golgotha. Toen dit gebeurde scheurde het voorhangsel des tempels van Boven tot beneden. Dit was een sprake van God. Er ontstond een vrije toegang tot de troon van Gods genade. Terwille van Zijn offer kan God Zich verzoend betonen met een schuldig volk.

Daar begrijpt de massa niets van. Men heeft er dan ook geen interesse in. Men leeft wel, eet en drinkt en is vrolijk, doch slaat tegelijkertijd God met alle weldaden die Hij geeft, in het aangezicht. Dit is natuurlijk zeer verschrikkelijk. Het oordeel zal er straks des te vreselijker om zijn. Want al houdt men met God geen rekening, Hij is toch geen ledig Toeschouwer van alles wat er op dit benedenrond gebeurt.

*Uit Zijn vaste woning
Waar Hij heerst als Koning,
Waar Zijn lof, Zijn eer
Klinkt door al de bogen;
Zien Zijn Godd'lijk' ogen,
Op al 't mensdom neer.*

Dat is dus ook op ons, op mij, op jullie. We moeten dan maar niet kijken naar de wereld, die zich gelijk een grazende os, vet mest voor de slachtbank, doch laten we acht geven op ons zelf. Want het hart van een net kerkmens is van nature niet beter dan dat van een wereldling. We kunnen wel zo ongeveer weten, uit kracht van opvoeding, dat er door ene Offerande een volkomen genoegdoening is teweeggebracht, door de Heere Jezus Christus, terwijl we voor ons zelf toch de "betekende zaak" missen. Wanneer we dan toch inmiddels rustig doorleven, dan staat ons hetzelfde lot te wachten, als al diegenen die nooit naar God en Zijn gebod hebben gevraagd en er ook nooit van hebben gehoord. Ja, het zal ons dan nog erger vergaan. Want als we de weg hebben geweten, zonder hem te hebben bewandeld, dan zal het oordeel daardoor dubbel zwaar zijn.

Dit wordt anders, wanneer we door de Geest Gods wederom geboren worden. Want dat is voor alle dingen nodig, zullen we hetgeen er te Jeruzalem gebeurde, recht verstaan. Het is dan niet de vraag of ik het voor mij zelf weet, dat dit wonder zich in mijn leven heeft voltrokken. Want het is een wonder van Gods vrijmachtig welbehagen dat in de mens, zonder de mens geschiedt. Dat wil zeggen dat de wedergeboorte zuiver en alleen een daad Gods is, waarin de mens geen werkzaam aandeel heeft. In die zin, dat God wat doet en dat de mens ook wat doet.... Want als het gaat over het "doen" van de mens, dan werkt hij alleen maar tegen.

Doch als het gebeurd is, dan komt de wedergeboorte wel in de vruchten openbaar. Dan wordt het om te beginnen een wonder dat men nog leven mag, terwijl men toch de dood heeft verdiend. Wanneer men met deze vraag, vol verwondering voor het aangezicht van God verschijnen mag, namelijk waarom men nog leeft, terwijl men Zijn gramschap dubbel waardig is, dan klinkt het Goddelijke antwoord via Zijn Woord tot je, dat Hij geen lust in je dood heeft, maar daarin dat je leeft en jezelf zult bekeren tot God. Daar de eis der bekering je dan op de ziel gebonden is, ga je proberen naar de wil van God te leven. Dat houdt in, dat je de zonden haat en het goede bemint. Doch wat komt daar in de praktijk van terecht? Het zijn al maar tegenvallers die men dan op doet. Het is elke dag maar weer zondigen, terwijl God niet ophoudt om je elke dag weer na te wandelen met Zijn goedertierenheden. Want die zijn elke morgen nieuw. Dan worden Zijn weldaden een wonder, daar je zelf een misdadiger bent. Als het over weldaden gaat, dan moet je niet alleen aan geestelijke zaken denken, daar ook natuurlijke zaken, onverdiende weldaden zijn. Ja, onverdiend! De goedertierenheden des Heeren leiden je dan tot bekering. Je gaat het dienenswaardige van God inzien. Hij is het zo waard om gediend te worden, al zou er geen hel zijn tot straf en geen hemel tot beloning. Hij is het waard om Zijns

Zelfswil. En er dan niets van terecht kunnen brengen, dat doet de vraag in het hart oprijzen hoe men ooit recht zal komen te staan tegenover God. Want God is rechtvaardig en Hij kan van Zijn recht geen afstand doen. Men moet dan voor eeuwig, naar het recht, omkomen. Men kan dan niet anders dan daar "amen" op zeggen. Wie dat doen mag, kan in zulk een toestand niet lang verkeren. Want dan wordt er iets beleefd van wat het zeggen wil, voor eeuwig buiten God te moeten verkeren. En als dat zou moeten gebeuren, wat verdiend is, dan kan men toch God geen ongerijmde dingen toeschrijven. Want dan is Hij recht in al Zijn weg en werk. Doch het wonder wordt dan, dat Zijn goedheid in het gans heelal geen perk kent, en dat Hij nabij is de ziel die tot Hem zucht en dat Hij troost het hart dat schreiend tot Hem vlucht..... Dit doet Hij, en dat is het werk van de Heilige Geest, Die Christus zoekt te verheerlijken, door zulk een door schuldbesef getroffen en verslagen zondaar op de Heere Christus te wijzen, de Vervuller van de grote verzoendag. Hij is dan de dierbare Plaatsbekleder, Die voor het oog des geloofs op begint te rijzen. Men komt dan op Hem niet uitkeken. Alles wat aan Hem is, is gans begerlijk. Hij wordt dan ook met armen des geloofs omhelsd, wat gepaard gaat met het krijgen van de meest dierbare beloften, dat de Heere wel rechtvaardig is, maar dat Hij ook barmhartig en zeer genadig is, en groot van goedertierenheid. Dan wordt er een geestelijk loofhuttenfeest beleefd. Men is dan verblijd in de Heere. Ik weet wel dat het niet alle dagen feest is, toch zal er iets van dit zich in de Heere verblijden, moeten gekend worden. Zijn aangezicht in gunst tot je gewend, schenkt je dan in 't kort verzadiging van vreugde. Als dit voor jullie geen vreemde zaken zijn, zal de liefelijkheid van het zalig hemelleven, door Zijn rechterhand je eeuwiglijk worden gegeven.

Ik wens jullie veel van dit heilgeheim toe. Jullie aller vriend,

Ds. H.C. v.d. Ent.

Vertaalcassette "Voor onze kinderen.....!"

Vorig jaar is er op verzoek van het Orgelfonds der Ger. Gem. te Rotterdam-Zuid een vertelcassette gemaakt met vier verantwoorde verhalen. We hebben indertijd in ons blad aandacht voor deze cassette gevraagd. De reacties op die cassette waren dusdanig, dat men ook vele verzoeken kreeg om een 2e vertelcassette uit te geven. Aan dit verzoek is nu voldaan. Opnieuw is er een leuke en verantwoorde vertelcassette gemaakt met vier nieuwe verhalen geschreven door mw. M.H. Karels-Meeuse, dhr. M. Verhoeve, mw. A. Uijl-van Galen en mw. J. Visser-Vlaanderen. Op dit nieuwe bandje is ook een vervolgverhaaltje geschreven, dat overigens ook heel goed zelfstandig kan worden beluisterd. Uw kinderen ontmoeten Carolientje weer en ook..... meester Bolleboos. De verhalen zijn getiteld: Als moeder niet thuis is??!; Uit het ziekenhuis.....!!; Wij mogen nog....! en: Het belangrijkste.

De prijs is f 15.- (inkl. event. verzendkosten), terwijl de opbrengst ten goede komt van het Orgelfonds der Ger. Gem. van Rotterdam-Zuid. U kunt het bandje telef. bestellen onder de nummers: 010-4320808 of 01804-11589. U krijgt er beslist géén spijt van.

B.

Boekbespreking

Als het tarwegraan sterft door J.W. van den Berg e.a.
Den Hertog b.v. - Houten.

Dit boek is uitgegeven in samenwerking met de Jeugdbond van de Gereformeerde Gemeenten. J.W. Mauritz schreef een *Woord vooraf*, waarin hij o.a. het volgende zegt: "Indien het tarwegraan in de aarde niet valt en sterft, zo blijft het alleen; maar indien het sterft, zo brengt het veel vrucht voort (Joh. 12 : 23-24). De Heere geeft door een beeld uit de natuur onderwijs met betrekking tot Zijn lijden en sterven. (.....) Als Zijn ziel Zich tot een schuldoffer gesteld zal hebben, zo zal Hij

zaad zien (Jes. 53 : 10). Dat zaad zal er bij zijn. Ook daar waar de kerk verdrukt wordt. In de Sovjet-Unie, in de Oostbloklanden en in China. Daarvan getuigen de verhalen die in deze bundel zijn opgenomen. (...) Het zijn indringende en tegelijk boeiende verhalen over situaties van jongeren en ouderen in landen waar het communisme de baas is. De verhalen zijn geschikt voor jong en oud. Ik hoop dat ook jongens en meisjes van 13, 14 jaar de verhalen in dit boek zullen lezen. Het zou dan fijn zijn als jij als jongere daardoor gestimuleerd zou worden tot meelevens met de kerk in de verdrukking. En vanzelfsprekend geldt dat ook voor de oudere lezers." Tot zover Mauritz.

De verhalen gaan over: In zijn plaats (Rusland) door J.W. van den Berg, Zo God vóór ons is.... (Tsjecho-Slowakije) door M.H. Karels-Meeuse, De moeilijke tocht van Seth-Ja (China) door M. Schalk-Meijering, Een bijzondere samenkomst (Rusland) door F.A. Treurniet-Walraven, en Vluchten of ster-ven.... (Roemenië) door G. van Essen.

Het ene verhaal spreekt meer aan dan het andere, maar de algemene indruk is dat we hier verhalen hebben die weergeven hoe het gaat in tijden van vervolging. De schrijvers laten zien dat de vervolgingen in het geloof mogen volharderen. Het valt op dat ook jonge mensen een geestelijke gezindheid openbaren. In hoeverre alles diep geworteld is laten we buiten onze beoordeling. We kunnen ons beter afvragen hoe het met ons zou gaan in dagen van vervolging.

Laten velen dit boekje kopen en lezen. Het bevat illustraties van Jaap Kramer, telt 98 pagina's en kost gebonden f 12,50. B.

Johannes Calvijn, zijn werk en geschriften door dr. W. de Greef.

Uitgeverij De Groot Goudriaan - Kampen.

We vinden in dit boek een *Woord vooraf* van prof. dr. W. van 't Spijker, waarin hij o.a. het volgende zegt: "Dr. W. de Greef biedt zijn studie op een bescheiden manier aan als een wegwijzer in de vele literatuur rond en over Calvijn. En ook als een gids, een oriëntatie bij de vele geschriften, die uit zijn pen vloeiden. Het boek dat de lezer(es) in handen heeft, behoort tot het materiaal dat aan de reiziger verstrekt wordt, die heeft geboekt voor een boeiende tocht. Het bevat routebeschrijvingen, het vestigt de aandacht op belangwekkende zaken, het biedt hier en daar uitzichten, die ook vandaag verrassen. Een gids bij de studie van Calvijn: wie zou hem niet met dankbaarheid begroeten. Zo kan men met de reformator kennis maken. Zo doet men voldoende ervaring op om straks op eigen manier verder te gaan. Dan namelijk, wanneer men ontdekt heeft, dat Calvijn zelf een betrouwbare gids is, die ons oriënteren kan in een tijd die behoefte heeft aan een herinnering dat de mens in veelvoudige situaties altijd *coram Deo*, voor Gods aangezicht staat. Studie, werkelijk studie van Calvijn zal ons dit besef weer nabij kunnen brengen. En zo zal studie ook de *pietas*, de vroomheid bevorderen. Daarbij kan dit boek een wezenlijke dienst verlenen".

Dr. De Greef schrijft zelf in zijn *inleiding* o.a.:

"Toen ik zelf probeerde wat meer zicht op Calvijn te krijgen en ik me vooral bezig wilde houden met zijn geschriften, miste ik een boek dat me als wegwijzer zou kunnen helpen. Het voor u liggende boek is een poging die leemte aan te vullen.

Ik begin dit boek met een schets van Calvijns leven. Wie zich in iemands werken verdiept, wil immers ook graag weten wie de betreffende persoon is. Een volledige biografie schrijven stond me niet voor ogen. Daarom beperk ik me in hoofdstuk 1 tot het geven van een overzicht van Calvijns leven tot aan zijn terugkeer in Genève. Vervolgens haal ik uit de periode 1541-1564 een aantal zaken naar voren die mij belangrijk lijken voor de kennis van Calvijn. Door zo te handelen hoop ik een verantwoorde schets van zijn leven gegeven te hebben.

Na hoofdstuk 1 tracht ik zicht te geven op de geschriften van Calvijn. Het leek me het beste dit aan de hand van verschillende onderwerpen te doen. Bovendien heb ik me wat de volgorde van de onderwerpen betreft

min of meer laten leiden door de gang van Calvijns leven. Zo stel ik, nadat ik in hoofdstuk 2 de aandacht vestigde op zijn eerste publicaties, in hoofdstuk 3 het onderwerp 'Calvijn en de bijbel' aan de orde, omdat Calvijn in 1535 met de zaak van het vertalen van de bijbel in de franse taal in aanraking kwam. Maar behalve op zijn relatie tot de vertaling van de bijbel ga ik in dat hoofdstuk ook in op zijn commentaren, colleges, preken en wekelijkse bijbelbesprekingen.

Ik heb me echter niet alleen door de gang van Calvijns leven laten leiden. Ik houd ook een min of meer logische volgorde aan. Nadat ik 'de eerste geschriften' (hoofdstuk 2) en 'Calvijn en de bijbel' (hoofdstuk 3) aan de orde gesteld heb, richt ik me in hoofdstuk 4 op de opbouw van de kerk en wat daarmee samenhangt, en in hoofdstuk 5 op publicaties die horen bij het onderwerp 'discussie met rooms-katholieken'. Wat valt onder discussie met andere stromingen en personen stel ik in hoofdstuk 6 aan de orde. In hoofdstuk 7 volgt wat te rangschikken is onder streven naar eenheid en de daaruit voortgekomen discussie. Op de *Institutie* richt ik me in hoofdstuk 8. Een aantal overige publicaties die ik in het voorafgaande nog niet aan de orde heb gesteld, noem ik in hoofdstuk 9. Tenslotte ga ik in hoofdstuk 10 in op de brieven van Calvijn en tracht ik zicht te geven op het belang van die brieven door op een aantal briefwisselingen in te gaan. In het laatste hoofdstuk schenk ik aandacht aan bibliografische gegevens, die van belang zijn voor verdere studie, (...)

Dit boek is bedoeld als inleiding en als oriëntatie voor degenen die met Calvijn-studie beginnen willen of daarmee bezig zijn. Ieder onderdeel kan verder uitgediept worden. De verwijzingen naar het *Corpus Reformatorum*, de genoemde vertalingen en de literatuur die ik noem, helpen hoop ik verder. (...). Wanneer dit boek dienen kan als hulpmiddel voor een ieder die zich met Calvijn-studie bezig wil houden, beschouw ik het doel bereikt te hebben dat me bij het schrijven van dit boek voor ogen stond".

We hebben in het bovenstaande eerst Prof. Van 't Spijker laten spreken en daarna de schrijver zelf. De eerste geeft een gunstige beoordeling en de tweede geeft beknopt de inhoud van zijn boek weer. Een en ander zeggen ons genoeg van de belangrijkheid van deze uitgave. Dit boek behoeft geen verdere aanbeveling. Het beveelt zich vanzelf aan. We komen ook onder de indruk van de grote betekenis van de hervormer, die zijn leven besteed heeft in de dienst des Heeren en die ook in onze dagen nog zijn invloed uitoefent. Het boek telt 236 bladzijden, is zorgvuldig uitgegeven in een voornaam formaat en kost gebonden f 49,75.

B.

NERVEUS?

Onze plantaardige
ROST- en KALMERINGS-
TABLETTEN
werken rustgevend en
versterken het
zenuwstelsel.
Aankoop f 22,50
DOCHTEREN SEKKING
Barneveldstraat 5
Baarn Tel. 023-312442

Westkapelle TE HUUR

vacantiehuis en luxe sta-
caravans op zeer mooi
en rustig plekje op boer-
derij dichtbij het strand,
tel. 01187-1441.

TEXEL bungalows,
sta-caravans,
volledig pension:
02220-18391 voor folder
of inlichtingen

vakantiecentrum
De Verrassing

PLAATS UW FAMILIEBERICHTEN IN BEWAAR HET PAND

Voor een paar dagen of
langer gezelligheid en
sfeer, naar het dorpje
Kesteren gelegen in de
mooie Betuwe bekend
om zijn landelijke om-
geving ± 3 km van
Rhenen.

PENSION "DE PEEL"

waar het gewoon goed
is.
Fam. Knuivers, Boven-
eindsestraat 14,
4041 EJ Kesteren.
Tel. 08886 - 1687.

Nieuw Kerstvertellingen door dhr. J. Meulmeester

Eenvoudig verteld en rijk van inhoud waarin de kerstboodschap ook voor uw kinderen niet ontbreekt.

Cassette A voor de kinderen. Op zoek naar Anoeska, Een gevaarlijke weg, Door het raam van de kerk, Door woestegolven. Cassette B voor de ouderen. Waarom toch Zusan, Bertus lege vismand, Oude Willem. Vijf jaar kerstvertellingen door J. Meulmeester. Daarom nu voor de julileumprijs A en B samen voor f. 11,- excl.

Ons v.l. adres is: Bereklaauwerf 28, 4341 KJ Arnemuiden, tel. 01182 - 1696.

STICHTING REFORMATISCHE HULPAKTIE "WOORD & DAAD"

Het comité Rotterdam van bovengenoemde stichting hoopt D.V. zaterdag 2 december een

ADVENTZANGAVOND

te beleggen in het kerkgebouw van de Gereformeerde Gemeente te Rotterdam-Zuidwijk, Langenhorst 104.

Medewerking aan deze avond zal worden verleend door:

- Gemengd koor "Deo Juvante" te Capelle a/d IJssel, o.l.v. Adriaan Verhoef, m.m.v. Jan van Dijk, orgel.
- Mannenkoor "Rehoboth" te Geldermalsen, o.l.v. Wim van Galen, m.m.v. Leo de Jong, orgel.
- Simon Harinck, begeleiding samenzang.

Ds. F. Harinck, predikant der Ger. Gem. te Rotterdam-Zuidwijk, zal de avond openen en sluiten. Dhr. H. de Pater hoopt een appèlwoord uit te spreken.

Tevens is er verkoop van Woord & Daad-artikelen.

De aanvang is om 19.30 uur.

Iedereen is van harte welkom!!

Het comité.

STEUN GLIAGG DE POORT

voor gespecialiseerde psychosociale hulp
aan jeugdigen en volwassenen.

De sterke toename van het aantal hulpvragen (jaarlijks gemiddeld bijna 70%) veroorzaakt onverantwoord lange wachtlijsten. Er dreigt zelfs een patiëntenstop. En dat terwijl de hulp zo dringend noodzakelijk is!

Wat is verantwoorde hulpverlening U waard?

Maak uw gift over op giro 3971975

Ln.v. GLIAGG DE POORT - SCHIEDAM - TEL. 010-4261081

BROCHURES over BIJBELVERTALING

De GBS heeft enkele brochures uitgegeven, waarin wordt aangegeven op welke manier kernwaarden uit de Schrift in nieuwe(re) vertalingen worden aange-
tast en van haar kracht worden beroofd.
Statenvertaling contra nieuwe vertaling, A. Bergsma, 48 pag. f 3,95
Groot nieuws, een ramp voor de kerk, A. Bergsma, 60 pag. f 4,75
De Heilige Schrift en haar gezag, drs. W. van den Hoorn, 64 pag. f 6,95
God geopenbaard in het vlees, rev. T. H. Brown, 28 pag. f 3,50
Bestellingen in enveloppe zonder postzegel sturen aan:

GBS

GEREFORMEERDE BIJBELSTICHTING
ANTWOORDNUMMER 18. 3300 WB DORDRECHT